

Prefață

Atunci când propaganda e mai puternică decât oricând

În timp de pace, de normalitate și liniște socială, propaganda politică nu doarme, ci își caută de lucru în forme benigne. Se întâmplă, uneori, ceea ce s-ar putea numi o propagandă pozitivă, adică spre binele general al oamenilor asupra cărora este îndreptată. La noi, în istoria românilor, a fost cazul propagandei pentru Unirea Principatelor române, apoi pentru Marea Unire de la 1 decembrie 1918 și, mai recent, propagandei pentru intrarea României în NATO. Așadar, nu orice campanie sau acțiune de propagandă trebuie stigmatizată apriori cu o conotație negativă sau cu o prejudecată subversivă, ocultă.


Ce-i drept, omenirea a cunoscut, în decursul ultimelor două secole, mai mult o propagandă ticăloasă, desfășurată de cei puțini împotriva celor mulți, dar în interesul aproape exclusiv al primilor. Acest lucru a devenit evident atunci când crizele și războaiele s-au încheiat, iar peste cenușa propagandei ce a inflammat spiritele a apărut adevărul asupra absurdului și ororilor nenorocite ce tocmai s-au petrecut. Așa cum sperăm să rezulte din această rememorare istorică din perspectivă propagandistică a unor evenimente dramatice din istoria omenirii, efectele propagandei au fost devastatoare, mai ales în timp de criză sau război. Cei care au profitat, temporar, de propagandă au fost invariabil doar liderii momentului și, ulterior, învingătorii. Din contră, au avut de suferit cei asupra cărora a fost năpustită propaganda, carnea de tun a fiecărei națiuni, victimele sigure ale manipulărilor, inflamărilor, fanatismelor sau exceselor de tot felul, fie acestea naționaliste, ideologice patriotarde, religioase sau sociale. De aceea, și pe bună dreptate, propaganda este un concept ce continuă să suporte o pecete peiorativă.

Din multitudinea înțeleșurilor atribuite propagandei, noi am propus o definiție proprie (Hentea, 2008), la care ne-am raportat pe parcursul acestei cărți: „Acțiuni de comunicare persuasivă planificate, susținute de un sponsor, având drept scop final influențarea și chiar modificarea atitudinilor și comportamentelor unei audiențe țintă selectate, pentru satisfacerea unor interese politice ale sponsorului, folosind informații și argumente false, parțial adevărate, denaturate și exclusive, alături de cele adevărate și însoțite de diverse forme de constrângere și cenzură.” În multe situații, ținând seama de terminologia specifică momentului, propaganda nu va fi menționată ca atare, în locul său fiind folosite concepte strâns înrudite cu aceasta, precum război mediatic, relații publice, operații psihologice (PSYOPS), manipulare etc. Totuși, doar o dezvoltare teoretică nu este suficientă pentru a înțelege modul în care un concept – propaganda – a fost aplicat în realitate printre oamenii timpului respectiv. De aceea, am considerat absolut necesară o scurtă prezentare a principalelor date ce definesc istoric fiecare eveniment luat în considerare. De asemenea, identificarea unor caracteristici

propagandistice ale evenimentului în cauză credem că poate contribui la completarea contextului politic și social în care s-au desfășurat acțiunile de propagandă. Descrierea acestor acțiuni și a cauzalității lor, a contribuțiilor aduse de diverse personaje implicate în întreaga poveste, constituie miezul acestui volum. Aceste ingrediente propagandistice se regăsesc în numeroasele monografii dedicate evenimentelor, dar ele apar dispartate, incluse într-un șir de fapte și întâmplări, fără a fi relevate ca atare, cu toate că uneori ele au avut consecințe notabile. Mai mult decât atât, unele dintre războaiele și revoluțiile discutate au devenit peste ani materie primă pentru exploatari propagandistice în conformitate cu interesele politice ale actualității respective. În fine, un ultim segment de analiză l-am dedicat evaluării rolului, importanței propagandei în deznodământul conflictului în cauză și al consecințelor acestuia.

În afară de evenimentele propriu-zise, am inclus în acest volum capitole dedicate propagandei desfășurate într-o perioadă specifică, într-un stat anume, precum Republica Moldova, Iran, Coreea de Nord, considerând semnificative evoluțiile din acel spațiu pentru creionarea peisajului general, în timp și spațiu, al propagandei. Tot așa, am grupat într-un singur capitol evenimente aparținând aceleiași categorii (vizite, aniversări, sărbători naționale), încercând a stabili caracteristicile propagandistice comune, dar și elemente de particularitate națională.

Fără a avea pretenția de a explica marile evenimente ale ultimelor două secole doar prin prisma propagandei, căreia i s-ar atribui astfel un rol predominant, credem că o lectură a istoriei din această perspectivă este nu doar incitantă, dar și necesară. Necesară fie doar pentru a ne pregăti să citim și să privim mai limpede conflictele din actualitatea imediată, care nu știm cum vor fi prezentate mâine, atunci când ele vor fi istorie.


Bucuresti, mai 2014